

Amsterdamse Vereniging tot Bevordering van de Bijenteelt (AVBB)

Voorzitter: M.J. Hoogendoorn
Penningmeester: R.R. Saal
Secretariaat: K.M. van Ankeren
Bestuur: E. Pellinkhof
O. Eerland

Redactie: Ries Hoogendoorn
Ookmeerweg 174/8
1068 AV Amsterdam
020-6103401
avbb-rieshoog@hetnet.nl

Onze Website: **www.bijenpark.nl**

Redactieleden: Eline Pellinkhof
Katinka van Ankeren

Bij-Zaken verschijnt 4 keer per jaar

Verschijningsdatums: 1/3, 1/6, 1/9, 1/12

Kopij moet uiterlijk 1 week voor verschijningsdatum bij de redactie zijn

Stichting Bijenpark Amsterdam (SBA)

Secretariaat: P.M. van der Zijden
Vrijzicht 149
1068 CJ Amsterdam

Voor de huur van een siertuin en de aan- of verkoop van huisjes kunt u zich schriftelijk wenden tot het secretariaat van de SBA.

Voor de huur van een tuin of imkertuin is het lidmaatschap van de AVBB vereist.

NIEUWJAARSRECEPTIE

zondag 11 januari 2009

15.00 uur

Museum - Nieuwe Park

U bent weer allemaal van harte welkom op deze
traditioneel drukbezochte receptie waar u mede-tuiniers en -imkers
een voorspoedig nieuwjaar kunt wensen.

Algemene Ledenvergadering

van de Amsterdamse Vereniging tot Bevordering van de Bijenteelt

Vrijdag 27 maart 2009, 20.00 uur in het Museum op het
Nieuwe Bijenpark, Baron Schimmelpenninck van der Oeyweg 4,
Amsterdam.

U wordt ontvangen met koffie vanaf 19.30 uur. **Komt allen!**

1. Opening door en mededelingen van de voorzitter
2. Verslag Algemene Ledenvergadering van 2 maart 2008
3. Ingekomen stukken
4. Jaarverslag 2008
5. Financieel verslag 2008/begroting 2009
6. Verslag van de kascommissie/benoeming kascommissie
7. Activiteiten verenigingsjaar 2008
8. Verkiezing bestuursleden
9. Zaken betreffende de Stichting Bijenpark Amsterdam
10. Rondvraag
11. Sluiting van de vergadering

Opzegging lidmaatschap

Leden (ook de leden die de huur van hun tuin in het afgelopen jaar hebben beëindigd) dienen vóór 31 december het lidmaatschap voor het komende jaar schriftelijk of per e-mail bij de secretaris van de AVBB op te zeggen. Dit geldt ook voor leden die het afgelopen jaar de huur van hun tuin bij de Stichting Bijenpark Amsterdam beëindigd hebben. Ten overvloede zij vermeld dat huurders van de Stichting - voortvloeiend uit het tuinreglement - verplicht lid zijn van de AVBB.

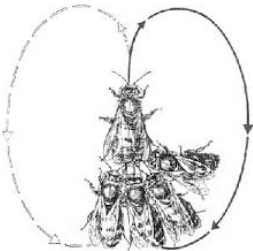
Imkerleden die de NBV-Wageningen verzocht hebben het lidmaatschap te beëindigen, dienen ook de AVBB hiervan te verwittigen.

Bijen dansen in dialect

SAMENVATTING

Chinese onderzoekers hebben ontdekt dat verschillende soorten bijen in verschillende dialecten dansen om hun soortgenoten de weg naar voedsel te wijzen. De dansen mogen dan verschillend zijn, Aziatische en Europese bijen kunnen elkaar nog wel begrijpen. De bij lijkt tot veel meer cognitieve vaardigheden in staat te zijn dan tot nu toe altijd werd aangenomen.

Rond 1940 ontdekte de Oostenrijker Karl von Frisch dat bijen door middel van een dans met elkaar communiceren over de locatie van voedsel. Uit de dans kunnen de andere bijen afleiden waar en hoe ver weg de nectar te vinden is. De zogenaamde *rondedans* gebruiken de bijen voor voedselbronnen dichtbij het nest en de *waggel-* of *kwispeldans* voor nectar die ver van de bijenkorf af ligt. Deze laatste is ook de meest ontwikkelde dans.

De andere bijen volgen de danser om te weten te komen waar ze heen moeten vliegen voor de nectar. De hoek waarin de staart van de bij staat geeft de richting aan ten opzichte van de stand van de zon waarin de bijen moeten vliegen om bij de nectar te komen. De duur van de dans en de snelheid van het waggelen geven aan hoe ver van de bijenkorf de nectar te vinden is.

Verschiedende dans-talen

Onderzoekers denken dat de dans-taal van de bijen zich heeft ontwikkeld uit een primitievere vorm van communicatie. Omdat in de loop van de evolutie zich verschillende soorten honingbijen hebben ontwikkeld, verwachtten de onderzoekers bovendien dat er ook verschillende dans-talen waren.

Deze veronderstelling kon alleen tot nu toe nooit onderzocht worden, omdat bijen van verschillende soorten elkaar niet tolereren in hun nest en elkaar vermoorden.

Chinese onderzoekers is het na veel experimenteren gelukt om een bijenvolk samen te stellen van Aziatische en Europese bijen (met een Aziatische koningin) die langer dan 50 dagen harmonieus konden samenleven. Zo konden ze de dansen van de twee soorten bijen met elkaar vergelijken terwijl ze het in hun dans over dezelfde nectar hadden. De Aziatische bij blijkt veel langer te waggelen dan de Europese bij voor nectar op dezelfde afstand. Ook staat de staart van de Aziatische bij in een schuinere hoek dan die van d'r Europese zusje. De bijen dansen dus ieder in een eigen dans-taal.

Bijen begrijpen elkaar

Om te onderzoeken of de Aziatische en de Europese bij elkaars dans wel konden begrijpen, hebben de onderzoekers verschillende nectarbronnen in een veld uitgezet. De dansbijen werden getraind op één van deze bronnen, zodat de onderzoekers konden controleren of de andere bijen de dans echt begrepen hadden en niet toevallig naar een bron toevlogen. Bijen die na het zien van de dans het nest verlieten werden gevolgd om te zien in welke richting en hoe ver ze vlogen.

Beide bijensoorten konden de dansen van de andere bijensoort begrijpen en vlogen rechtstreeks naar de juiste nectarbron toe. Hoewel een Aziatische bij dus langer waggelt dan een Europese bij, waardoor de laatste de nectar verder weg zou verwachten, kon de Europese bij toch begrijpen hoe ver de nectar van het nest af was. De onderzoekers trekken hieruit de conclusie dat 6 tot 8 miljoen jaar evolutie niet heeft kunnen voorkomen dat verschillende bijensoorten elkaars dans-taal begrijpen.

De conclusies van dit onderzoek kunnen nog verder worden doorgetrokken. Dat de bijen elkaars dans begrijpen, toont volgens de onderzoekers aan dat bijen in staat zijn tot een vorm van leren die tot nu toe altijd uitgesloten werd: ze begrijpen dat de andere bijensoort in een ander dialect danst en kunnen deze dans vervolgens ook nog leren 'verstaan'. Het is een hele verrassing dat de kleine bijenhersentjes tot zulke prestaties in staat zijn.

Vernietigen van honing met genmais stuifmeel Ries

Ik was bezig een stukje te schrijven over genmais en over de voor december geplande film daarover van ARTE TV (zie agenda), toen ik op het internet het volgende stuk tegenkwam. Het zal ons toch niet gebeuren dat ons kwaliteitsproduct in de verbrandingsovens terecht gaat komen! Maar dat was nog niet alles; dezelfde avond lees ik in de krant dat de Land en Tuinbouw Organisatie dat hier ook maar wil gaan toepassen. Als dat zo is kunnen we onze inspanning om imkers op te leiden en onze bijen gezond te houden wel vergeten...

De echte Beierse genhoning in verbrandingsinstallatie

De Administratieve Rechtbank van Augsburg had op 30 mei 2008 vastgesteld, dat honing met pollen van genetisch veranderd maïs overeenkomt met MON 810 en dus niet geschikt is voor consumptie. Ondanks voorzorgsmaatregelen werd dit soort stuifmeel aangetroffen in de honing van imker Karl-Heinz Bablok. Zijn volledige honingooft was vervuild en op 23 september werd deze in de verbrandingsinstallatie Augsburg vernietigd.

Of imker Bablok schadeloos wordt gesteld door de Beierse landbouw organisatie is nog maar de vraag. Alleen de analysekosten van dit jaar bedragen al € 746,73. En dan zijn er nog de kosten voor de verzorging van de volken en de gedeerde inkomsten van de honingverkoop. Volgens een eerste schatting komt het verlies op ongeveer EURO 10.000,=

"Imkers en bijen werken het gehele jaar. De landbouw en de wilde planten hebben ons nodig voor de bestuiving. Ik begrijp niet waarom genetische techniek belangrijker is voor onze overheid dan de eigen natuur. Als het zo doorgaat houd ik met imkeren op", aldus Karl-Heinz.

Bijen verzamelen in een straal van 5 km nectar en pollen, zonder te kunnen onderscheiden of het gewas genetisch is veranderd. De Administratieve Rechtbank besloot dat imkers in de omgeving van de nationale gecultiveerde gebieden tijdens de maïsbloei hun volkeren hadden moeten verplaatsen om hun producten tegen de verontreiniging door genmais te

beschermen. Bablok had zijn volken verwijderd *en* zijn honing geoogst voordat de maïsbloei begon, maar tot zijn eigen verrassing zat er nog stuifmeel van de GVO-cultuur van het vorige jaar in zijn volkeren.

"Als 2% van de Beierse cultuur uit mais met genetische techniek wordt uitgevoerd, kon dit wegens de grote vluchtstraal van de bijen en de vrij kleine gecultiveerde gebieden tot het feit leiden dat alle Beierse imkers door het gen worden beïnvloed", zo merkt imkermeester Radetzki op, die de alliantie voor de bescherming van de bijen van Agro genetische techniek vertegenwoordigt. "Wij verwachten van de Federale Overheid dat zij het verzoek van het Hogerhuis van het Parlement inzake het verwerpen van de genetische techniekwet volgt. En zo de imker zijn vrijheid terug geeft".

"...en het gaat niet alleen om de honing die niet meer als levensmiddel op de markt mag worden gebracht, ook consumptiemais gaat dan uit de schappen."

www.bienen-gentechnik.de Alliantie voor de bescherming van de bijen van Agro genetische techniek

De Telegraaf 30 september 2008

LTO wil snel gemanipuleerde gewassen

Van een onzer verslaggevers

DEN HAAG – Boerenbelangenorganisatie LTO Nederland wil de besluitvorming over het toestaan van genetisch gemanipuleerde gewassen niet meer aan de politiek overlaten. „Daar voeren emoties de boventoon, en daar is niemand bij gebaat", stelt LTO-voorzitter Albert-Jan Maat. Hij pleit ervoor dat de EFSA, de Europese Voedsel en Warenautoriteit, gaat beoordelen of een gewas in aanmerking komt voor genetische modificatie.

Wat LTO betreft wordt de productie van de zogenaamde Genetisch Gemodificeerde Gewassen (GGO's) gewoon toegestaan. Voor genmanipulatie met materiaal van de plantensoort zelf moet er volgens de boerenbelangenorganisatie zelfs een versnelde procedure komen. „Wanneer een product door de strenge keuring van de EFSA komt, is dat het sein dat het moet kunnen", verkondigt Maat.

De voorzitter vreest dat Nederland zijn nummer 1-positie op de pootgoedmarkt gaat verliezen wanneer het de GGO's niet toestaat. Maat: „We zijn de voedselkraamkamer van de wereld en we hebben een voorbeeldfunctie. Deze nieuwe technieken kunnen we niet blijven negeren. Bovendien is het een duurzame manier om tot een hogere productie te komen."

Kaaps viooltje uit "voorleesboek voor planten" door Renate Dorrestein

Die koperen keteltjes! We kunnen ze niet meer zien. Onze hele familie staat in die ondingen, kijkt u zelf maar bij de buurvrouw en bij tante Agaath. Wij worden er misselijk van. Misschien komt het door ons artistieke temperament, wij Kaapse violen zijn tenslotte héél begaafd. Een cactus zal misschien genoeg nemen met die eeuwige accubak en een begonia meent wellicht

werkelijk dat die malle Keulse pot haar staat, maar het gaat niet aan om ons kunstenaars dag in dag uit in dezelfde spullen te laten zitten. En dan hebben we het nog niet eens over wat daaronder zit. De binnenpot dus. Meestal een afleggetje van een ouwe geranium. Natuurlijk altijd net even te groot of precies een maatje te klein en doorgaans nog volkomen uitgedragen ook. Al die barsten en scheuren, dat voelt heel onprettig aan. Over de kleur en het model zullen we maar zwijgen.

Godlof hoeven wij niet in ons ondergoed te kijk te staan. De vensterbank is geen nachtclub. Maar er zijn er genoeg hoor, die zonder sierpot voor het raam gezet worden. Soms plaatst men er dan nog wel een schotelkje onder. Kan het lijden?

Hoewel, er zijn ook lui die het nog beroerder hebben. Die hebben een plastic sierpot aan. Zelf heb ik daar geen ervaring mee, maar ik heb me laten vertellen dat het net is alsof je een te nauwe overjas aan hebt. Ja, in feite zouden we nog een heel stuk beroerder af kunnen zijn dan in die ellendige koperen ketels, als ik het zo bekijk. Maar zouden ze dan misschien eens opgepoetst kunnen worden?

Tuin zondag 28 september 2008

Floor van Vliet gaf een lezing over **vleermuizen** en hij had er ook een bij zich. Het was een heel slaperig exemplaar (al half in winterslaap in een doosje tussen keukenpapier), maar zo konden we hem toch even goed van dichtbij bewonderen.

(foto Cilia Erens)

Vereniging van
hoveniers en
groenvoorzieningen

©MJH

Hoveniersbedrijf **TUINDORP bv.**

Nieuwemeerdijk 13
1171NA Badhoevedorp

Website: www.hoveniersbedrijftuindorp.nl

E-mail: info@hoveniersbedrijftuindorp.nl

Tel: 020-6192484 / Fax 020-6192012

AL MEER DAN 35 JAAR ERVARING IN AANLEG, ONDERHOUD EN RENOVATIE

Speciaal voor de bijenparken levering van grond, compost, zand e.d. zonder bezorgkosten. Wilt u ook profiteren van onze vakkennis & vakmanschap maak dan een vrijblijvende afspraak

- Oriëntatiecursus -

voor diegenen die meer over

bijen en het imkeren

willen weten maar zelf niet willen gaan imkeren.

Deze cursus wordt op een zaterdagochtend gehouden.

U kunt aangeven welke datum u het beste uitkomt:

7 februari of 14 februari 2009.

Aanmelden bij Ries Hoogendoorn

Tel: 020-6103401 of mail: avbb-rieshoog@hetnet.nl

Naar aanleiding van de interessante lezing over rozen,
door Hans van Hage van **biologische rozenkwekerij de Bierkreek**
van 31 augustus 2008, hierbij de website:

www.bierkreek.nl

Eerste **Tuin**zondag 2009 !!
al op 8 Februari om **13.00 uur!**

Krijn Spaan komt een lezing geven over o.a. **bijzondere vaste planten en bemesting.**

Vragen aan Krijn Spaan zijn welkom, u kunt ze al vooraf op schrift zetten en in het busje van het museum doen of per mail versturen aan Janine de Vries (janinedevries@12move.nl).

Deze lezing wordt georganiseerd door Tuinclub Amsterdam. Alle Bijenparktuiniers met eventuele introducees zijn welkom.

Noteer het vast in uw agenda zodat u deze bijzondere lezing niet mist. Komt allen!

Bijenbalsem propolis

Propolis is een soort balsem dat door bijen wordt verzameld. Propolis blijkt bij diverse klachten, ziektes en aandoeningen een goede werking te hebben. Bijenbalsem is een plantaardig, natuurlijk antibioticum. Ook versterkt het de werking van (reguliere) antibiotica. Propolis werkt bij aandoeningen als astma, afters, bloedvatklachten, darmklachten, gewichtsproblemen, herpes.

Propolis: plantaardig antibioticum. Propolis is te beschouwen als een natuurlijk, plantaardig antibioticum. Propolis is een soort **balsem** dat door **bijen** wordt verzameld uit knoppen en bladeren van verschillende bomen en planten. De bijen vormen dit om, c.q. mengen de verzamelde balsem met bestanddelen van stuifmeel en voegen er verschillende soorten werkzame enzymen en fermenten aan toe. Er is aangetoond dat er behalve drie soorten was (andere dan de was van raten) nog 18 stoffen in voorkomen, welke grotendeels uit antibiotica stoffen, anti-oxidanten en vluchtige oliën bestaan.

De term propolis wordt gebruikt om een scala van hars- en balsemachtige stoffen (gommen) aan te duiden, die door bijen verkregen wordt door omzetting van harsen, zodat het de propolis wordt die wij uit de bijenkast kunnen schrapen. Door toevoeging van enzymen door de bijen, vinden er chemische veranderingen plaats in de aanwezige stoffen en ontstaat er een duurzaam werkzame stof. De bijen gebruiken heel veel verschillende soorten

grondstoffen voor propolis. Er zijn verschillende soorten propolis. Zo blijkt propolis uit bergachtige streken, waar veel verschillende aromatische planten voorkomen, betere therapeutische eigenschappen te hebben. Sommigen beweren dat bijen in de buurt van bossen, en speciaal naaldbossen, meer propolis lijken te verzamelen uit hars van de bomen dan bijen in het open veld.

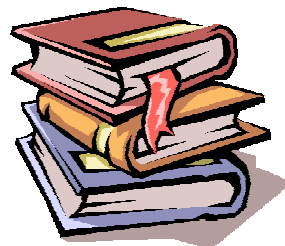
Propolis bestanddelen. Hoewel men er nog steeds niet helemaal zeker van is, wordt in het algemeen aangenomen dat naast stuifmeel, het grootste deel van de propolis wordt verzameld van verschillende boomsoorten o.a. populier, berk, iep, els, beuk, paardenkastanje, conifeer en bepaalde naaldbomen. Verder wordt in mindere mate ook verzameld van talloze kruidachtige plantensoorten. Er is nog weinig bekend over het verzamelen van balsemsorten. Maar vele soorten stoffen uit de harsachtige afscheidingen van bomen en planten worden in propolis teruggevonden, ook nadat de bijen het materiaal omgewerkt hebben tot de propolis die we kennen.

Totstandkoming propolis bijenbalsem

Om stukjes balsem van bv. populierenknoppen af te breken, gebruiken de bijen hun achterpoten en monddelen. Ze kauwen de stukjes, die bevochtigd worden met speeksel. Hierna worden er met de kaken klompjes van gekneet. De bijen brengen met behulp van hun pootjes de klompjes van de kaken via de tibia (dijbeen) naar de stuifmeelkorfjes. Terwijl de bij al nieuwe stukjes balsem aan het afknabbelen is, worden ondertussen de klompjes balsem in de stuifmeelkorfjes afgeleverd (kruiselings pootjeswerk). De bijen manipuleren de **propolis** bijzonder handig. Hoewel het materiaal nogal kleverig is, kunnen ze het gemakkelijk bewerken en overbrengen. Het is mogelijk dat tijdens het verzamelen en kauwen van balsem nieuwe stoffen uit klieren aan het speeksel worden toegevoegd om de bewerking mogelijk te maken, maar mogelijk ook om de kwaliteit te verbeteren. Waarschijnlijk is deze bewerking het overgangsstadium van **balsem naar propolis**. Als de balsem nog zacht is, trekken de bijen er draden van. Bij een knop met balsem aangekomen, zoekt de bij eerst het beste (geurigste) plekje op en pakt dan de balsem tussen de kaken en trekt/breekt er een draad af. Daarna neemt de bij de balsem over met de middelste poten, maakt er een klompje van en brengt het dan in een stuifmeelkorfje van de achterste poten. Deze werkzaamheden worden net zo lang herhaald totdat de hoeveelheid propolis aan de achterpoten voldoende is. Het verzamelen van voldoende propolis kan lang duren. Als de bij voldoende propolis heeft, moet ze de lading aan het bijenvolk afleveren. Daar wordt meestal geen haast mee gemaakt. Vaak moet de bij uren (en er is zelfs een keer vastgesteld twee dagen) wachten tot het vrachtje wordt afgenomen. Ze kan dit werk namelijk niet alleen verrichten, omdat de substantie blijkbaar te taai en te kleverig is geworden. De bijen die de propolis afnemen, gebruiken het onmiddellijk om er celwanden midden in het nest mee te poetsen of om de propolis als voorraad op te slaan. De bijen die propolis van de haalbijen afnemen, trekken deze er met de kaken af op dezelfde manier als propolis van de knoppen wordt gehaald, zoals hierboven beschreven is.

(vervolg in de volgende Bijzaken)

Wij zoeken: Bibliotheekboeken

Marianne Hoekert, Toos Scheufele en Ries Hoogendoorn zijn al een tijd bezig om de bibliotheek van de Vereniging op orde te brengen. Op het moment zijn er nog een aantal boeken in omloop. Gaarne zouden we deze boeken terug krijgen, zodat we ons werk af kunnen maken.

Bijvoorbaat hartelijk dank. *de bibliothecarissen*

Agenda

(onder voorbehoud)

Tuinzondagen

Meestal elke laatste zondag van de maand om **16.00 uur**.
Plaats: Museum NP

Imkersoos

Elke 1^e zondag van de maand om 10.30 uur inloop met koffie.
Aanvang: **11.00 uur**.
Plaats: Museum NP

8 februari 2009 om 13.00 uur
lezing van **Krijn Spaan**

1 december 2008
Video Monsanto genmais in de honing? 109 min Duits/Engels